

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄСПЛ В УКРАЇНІ ОЧАМИ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Дармін М. О.

аспірант

Ужгородського національного університету

м. Ужгород, Україна

Дослідники відмічають, що «з початку свого існування міжнародне правосуддя мислилося як субсидіарне. За своєю природою органи міжнародної юстиції функціонально та інституційно віддалені від національної юрисдикції, де саме виникають проблеми по захисту прав людини» [1, с. 407]. Тим не менш, рішення органів міжнародного правосуддя набували – та продовжують набувати – все більш вагому роль у повсякденному державному житті кожної країни, яка визнає їхню юрисдикцію.

Не є виключенням і рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) для України. Україна ратифікувала Конвенцію 1950 року про захист прав людини і основних свобод, визнає юрисдикцію ЄСПЛ, а одною з проблем національного конституційного права є належне виконання рішень ЄСПЛ.

Цікавим є той факт, що на конституційно-правові проблеми у цій сфері можна знайти посилання не тільки у працях фахівців – конституціоналістів, але й українських фахівців з міжнародного права. Досліджуючи міжнародні судові установи у цілому та ЄСПЛ зокрема, вони формулюють ті питання, які потребують свого вирішення – на думку цих вчених – на національному рівні.

Перше з таких питань (тобто питань, які є за своєю сутністю є конституційно-правовими) має термінологічний характер. Як влучно зазначає О.В. Буткевич, «чи не найбільш проблемним питанням у процесі виконання Україною рішень ЄСПЛ є визначення самого поняття «рішення» цього суду» [2, с. 288]. Відсутність доктринальної єдності з цього питання є тим фактом, який гальмує виконання рішень ЄСПЛ в Україні.

Ще одне питання, виявлене фахівцем з міжнародного права, але конституційно-правове за своєю сутністю, має аксіологічний характер. Так, з точки зору О.В. Константного, «виконання рішень Європейського суду має становити ідеологічно-правову (ціннісну) основу для здійснення правосуддя в Україні» [3, с. 34]. Наразі доволі мало вчених – фахівців з конституційного права досліджують

конституційні принципи, принципи Конституції України (прикладами можуть бути праці професора О.В.Сінкевич, а також монографічні роботи інших дослідників). При цьому, ці автори приділяють увагу питанням конституційної теорії, і – на наш погляд – звертають недостатньо уваги на те, як саме ЄСПЛ тлумачить той чи інший принцип права Ради Європи, наявний також і у Конституції України 1996 року.

Такі дослідження сприяли б створенню міцного аксіологічного підґрунтя для реалізації рішень ЄСПЛ в Україні. Це є важливим тому, що «сучасні дослідження практики ЄСПЛ говорять про зближення природи цієї практики з конституційно-правовим масивом держави, або називають систему рішень ЄСПЛ «транснаціональним конституціоналізмом», або взагалі надають цьому Суду значення вищого Конституційного суду для держав-членів. Згідно з цією доктриною «з точки зору міжнародного права ЄСПЛ звертається до ключових цінностей системи міжнародного конституційного порядку, що формується» [4, р. 152]. Варто погодитись з таким підходом.

Нарешті, слід звернути увагу на вдале узагальнення, сформульоване А.Л.Паскар, щодо «існування спеціальної процедури виконання рішень ЄСПЛ, яка відрізняється від процедури виконання рішень національних судів» [5, с. 402]. З одного боку, варто погодитись з тим, що рішення національних судів виконуються і швидше, і більш ефективно, ніж рішення ЄСПЛ. З іншого боку, рішення національних судів не настільки часто, як рішення ЄСПЛ, торкаються системних проблем з захистом прав і основних свобод людини і громадянина. Це питання є дискусійним та потребує подальшого дослідження.

Таким чином, пошук напрямів удосконалення виконання рішень ЄСПЛ в Україні можна вести, аналізуючи праці фахівців з міжнародного права. Непоодинокими є випадки, коли ці спеціалісти вказують на проблеми, що виникають на національному рівні у цілому, та на галузеві, у тому числі на конституційно-правові проблеми щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Література:

1. Севостьянова Н. І. Національні правозахисні установи та Європейський суд з прав людини. *Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини* : зб. наук. ст. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 вересня 2012 р.) / за ред. д.ю.н., проф., академіка С. В. Ківалова ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2012. С. 407–414.

2. Буткевич О. В. Чи є рішення Європейського Суду з прав людини обов'язковими для України, як цього вимагає закон? *Правове*

забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини : зб. наук. ст. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 вересня 2012 р.) / за ред. д.ю.н., проф., академіка С. В. Ківалова ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2012. С. 279–293.

3. Константи́ний О. В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового правозастосування Верховного Суду України. *Вісник Верховного Суду України*. 2012. № 1(137). С. 33–36.

4. The European Court of Human Rights between Law and Politics / ed. by J. Christoffersen, M. R. Madsen. Oxford University Press, 2011. 236 p.

5. Паскар А. Л. Правове регулювання порядку виконання рішень Європейського суду з прав людини. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2013. Т. 26. № 2-2. С. 401–408.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-293-0-3>

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ ПІД ЧАС ВВЕДЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

Дідус Д. О.

*студент II курсу ОР «Магістр» кафедри конституційного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Право на свободу пересування є одним із основоположних прав людини, яке сприяє реалізації інших її прав і свобод. Державою гарантовано, що будь-яка людина може переміщатись у вибраному нею напрямку за власним бажанням і з визначеною нею метою, використовуючи всі допустимі шляхи та засоби без перешкод. Однак користування зазначеним правом не повинно водночас порушувати права і свободи інших суб'єктів права. Таке право в нормативному вираженні має національний і міжнародний рівні [1, с. 141].

У національному вимірі України основними правовими документами, в яких право на вільне пересування максимально розкрито, є Конституція України, Цивільний України й інші актуальні закони.

Згідно зі ст. 33 Конституції України, будь-яка особа, громадянин країни, іноземець чи особа без громадянства, в разі її законного